



*Plan for opplæring
av minoritetspråklige
barn og unge i skolen*

Frogn Kommune, 2006

INNHOLDSFORTEGNELSE

Del I GRUNNLAG FOR PLANEN	3
Innledning	
1. Situasjonen i Frogn kommune	
2. Lover og forskrifter	
3. Begrepsavklaringer	
• Særskilt norskopplæring	
• Morsmålsopplæring	
• Tospråklig fagopplæring	
Del II PRAKTISK HANDLINGSPLAN	4
1. Kartlegging	
• Når skal eleven kartlegges?	
• Hvem skal gjennomføre kartleggingen?	
• Hvordan kan vi kartlegge?	
• Hva skal kartlegges?	
2. Gjennomføring av opplæringen	6
• Organisering	
• Opplæringens innhold	
• Barnetrinnet	
• Ungdomstrinnet	
• Minoritetsspråklige elever med spesielle behov	
3. Internasjonalisering	8
4. Foreldresamarbeid	8
5. Prosedyre og rutiner	8
6. Læremidler og litteraturliste	9
DEL III VEDLEGG	
Vedlegg 1 Skjema for registrering av elevopplysninger	10
Vedlegg 2 Kartleggingshjelp	12
Vedlegg 3 Kartleggingsskjema for opplæring av elever som har minoritetsspråklig bakgrunn.	15
Vedlegg 4 Plan og evaluering for minoritetsspråklige elever (alt. 1)	16
Vedlegg 5 Plan og evaluering for minoritetsspråklige elever (alt 2)	18
Vedlegg 6 Rutiner og prosedyrer	22

Del I GRUNNLAG FOR PLANEN.

Innledning

I forbindelse med arbeidet med den kommunale planen for lese- og skriveopplæring, ble det avdekket et behov for en egen kommunal plan for opplæringen av de minoritetsspråklige elevene. Det første utkastet til plan ble ferdigstilt i januar 2006. Dette utkastet ble revidert i juni 2006. Planen prøves ut skoleåret 2006/2007, og vil bli justert etter erfaringer som gjøres dette skoleåret.

1. Situasjonen i Frogn kommune

Det er på bakgrunn av tallene i GSI-statistikken at kommunen får ressurser til opplæring av de minoritetsspråklige elevene.

I KD-rundskriv F-008-03 står det:

Målet med tilskuddsordningen er å bidra til at elever i grunnskolen som har et annet morsmål enn norsk og samisk, skal få tilbud om særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring inntil de har tilstrekkelige kunnskaper i norsk til å følge den vanlige opplæringen.

Statstilskuddet beregnes etter antall elever som får særskilt opplæring.

I skoleåret 2004/05 hadde kommunen 52 elever, som hadde rett på særskilt norskopplæring. Det utgjorde 2,5 % av det samlede elevtall og fordelte seg på alle årstrinn.

Type opplæring Antall elever	Særskilt norsk Med norsk lærer	Tospråklig fagopplæring med tospråklig lærer	Morsmål
17	X		
27	X	x	
8	X	x	x

Den største språkgruppen var punjabi. Andre representerte morsmål var arabisk, albansk, bosnisk, somalisk, russisk, polsk, nederlandsk, hindi og engelsk. (Kilde: Grunnskolens informasjonstjeneste – GSI statistikk)

I forbindelse med tilsetting av morsmålslærere er det en samordning skolene i mellom.

2. Lover og forskrifter.

Opplæringslova § 2-8 *Særskild språkopplæring for elevar frå språkege minoritetar*

Elevar i grunnskolen med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar.

Elevers rettighet – enkeltvedtak (Rundskriv F-08-04)

Når det gjelder opplæring for elever med annet morsmål enn norsk og samisk, skal det fra og med skoleåret 2003/2004 fattes enkeltvedtak etter § 2-8. Skolen må foreta en individuell

vurdering av den enkelte elev og av hvilke opplæringsbehov eleven har. Det er rektor ved hver enkelt skole som fatter enkeltvedtak.

Kartlegging (Rundskriv F-008-03)

Det er kommunene/skolene sitt ansvar å kartlegge elevenes behov med sikte på å gi den enkelte elev et tilbud som er mest mulig i samsvar med elevens forutsetninger.

Målet med tilrettelegging er at elevene raskest mulig lærer seg norsk slik at de kan følge den ordinære undervisningen i skolen.

3. Begrepsavklaringer

Med **minoritetsspråklige elever** menes i denne sammenheng elever fra hjem der den ene eller begge foresatte har et annet morsmål enn norsk og samisk. Adoptivbarn som kommer til Norge i femårsalderen og senere, skal også tas med.

Særskilt språkopplæring

Med særskilt språkopplæring menes særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring.

Særskilt norskopplæring

- Opplæring som følger læreplanen i ”norsk som andrespråk”.
- Styrket opplæring på norsk i fag der eleven har problemer på grunn av svake norskkunnskaper.
- Annen særskilt norskopplæring som ikke nødvendigvis har like stort omfang som opplæring i norsk som andrespråk.

Morsmålsopplæring

Morsmålsopplæring er opplæring i morsmål.

I Opplæringslova § 2-8 brukes betegnelsen ”nødvendig morsmålsopplæring”.

I Udir-tilskudd-10-2005 står det: Morsmålsopplæring må sees i sammenheng med det opplæringstilbudet eleven ellers får, og kommer i tillegg til det vanlige timetallet i skolen.

Elever som ikke kan norsk når de begynner på skolen, kan få den første lese- og skriveopplæringen på morsmålet for å knekke lesekode.

Tospråklig fagopplæring

Tospråklig fagopplæring på morsmål og norsk, dvs. opplæring der både eleven sitt morsmål og norsk blir brukt som opplæringspråk.

Den tospråklige fagopplæringen, utført av morsmåls-/tospråklig lærer, er ment som et redskap for den enkelte elev for å komme videre i faglig utvikling, innsikt og forståelse, på et språk eleven forstår. Tospråklig fagopplæring kan gis i alle fag.

Del II PRAKTISK HANDLINGSPLAN

1. Kartlegging

Kommunene er pålagt å kartlegge de minoritetsspråklige elevene. (Rundskriv F-008-03).

Kartleggingen skal avdekke hvilke tiltak det er behov for å iverksette for å gi en opplæring i samsvar med elevens forutsetninger. Det er også viktig å vurdere om elevens vansker i skolen skyldes manglende norskferdigheter eller lærevansker.

Kartleggingens hovedhensikt er å finne holdepunkter for hvilke av de tre hovedtiltakene: særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring som skal iverksettes. Videre skal kartleggingen avdekke hvilke tiltak som skal vektlegges for at eleven best mulig skal nå målet; så god fungering i norsk skole som mulig.

Når skal eleven kartlegges?

Nye elever må kartlegges så snart som mulig etter at de begynner på skolen, uavhengig av klassetrinn. I det videre skoleløp kan det være hensiktsmessig å gjennomføre en kartlegging på begynnelsen av 1., 2., 5., og 8. klassetrinn for å finne ut om de løpende tiltak fortsatt er nødvendige. Årlig evaluering av opplæringen vil være med på å avdekke elevens videre behov. Med andre ord; kartlegging er en kontinuerlig prosess.

Hvem skal gjennomføre kartleggingen?

Alle elevens lærere er bidragsyttere til den samlede helhetlige kartleggingen. Faglærere har et ansvar for å vurdere hvordan eleven fungerer i de enkelte fag. Særskiltnorsklæreren har et spesielt ansvar for å kartlegge de ulike sidene av elevens norskkunnskaper. Den tospråklige læreren har en viktig oppgave i å vurdere elevens språkutvikling på morsmålet. Morsmålslæreren er en viktig samarbeidspartner når elevens eventuelle språk og lærevanser skal vurderes.

Det er viktig å få frem helheten slik at elevens sosiale og motoriske utvikling også beskrives.

Hvordan kan vi kartlegge?

Kartlegging forbindes ofte med testing på ulike områder. Når det gjelder denne elevgruppen, finnes det ikke en enkelt test som kan gi svar på de spørsmål man måtte stille om deres språklige forutsetninger.

Tester utviklet for bruk på norske elever bygger på at elevene har norsk språk og kultur som bakgrunn. Disse tester kan likevel brukes på et fritt grunnlag og tolkes mot den kulturelle bakgrunn eleven har, samt testerens kunnskap om mellomspråk.

Observasjoner under testing og andre situasjoner er viktige bidrag til kartleggingen.

Hva skal kartlegges?

- **Registrering av elevopplysninger**

Bakgrunnsopplysninger er det viktigste grunnlaget i denne kartleggingen. Elever som kommer til kommunen kan ha svært forskjellig bakgrunn kulturelt, språklig og skolemessig. Skolen må innkalle de foresatte til en samtale så snart eleven er skrevet inn og der må registreringskjema fylles ut.

- **Elevens norskkunnskaper.**

Alle elever trenger et grunnleggende dagligspråk som et fundament å bygge den videre språkutviklingen på. En må være oppmerksom på at elevene kan ha utviklet et overflatespråk som er tilsynelatende godt. Vanligvis vil det ta 3-5 år å utvikle et godt dagligspråk og 5-7 år å tilegne seg et akademisk språk som fungerer som faglig læringsredskap. Særskiltnorsklæreren har et spesielt ansvar for å vurdere norskkunnskapene, men alle elevens lærere må være oppmerksomme på hvordan eleven fungerer språklig og faglig.

Følgende sider ved språket må kartlegges:

1. *Tale*; kommunikasjonsevne i samtale, fortellende språk, og uttalen.
2. *Skrive*; alfabetet, ordforråd og begreper, ordbøyning, lydsystem og ordstilling.

3. *Lytte*; det passive ordforrådet og ordforståelse for eks. å forstå beskjeder.
4. *Lese*; lesetekniske ferdigheter. Det er viktig å vurdere om ordforrådet og bakgrunnskunnskaper er tilstrekkelig for å forstå innholdet.

Videre er det viktig å gjøre observasjoner i ulike situasjoner for å få et fullstendig bilde av språkferdighetene.

- **Elevenes kunnskaper i morsmål.**

Dette er en oppgave for den tospråklige læreren. Man må få klarhet i om elevens språkutvikling er på et aldersadekvat nivå. Har eleven skolebakgrunn fra hjemlandet, må det også vurderes hvor langt eleven er kommet i sin lese-skriveutvikling, samt fagutvikling. Følgende hjelpemidler kan skaffes:

- Læringscenterets kartleggingsprøver for 2. og 3. trinn (Liv Bøyesen)
De finnes på flere språk. Disse prøvene forutsetter at eleven har hatt opplæring i lesing og skriving på morsmålet og kan dessuten også brukes diagnostisk på eldre elever.
Prøvene bestilles hos Utdanningsdirektoratet (<http://bestilling/ls.no/>)
- TOSP- tospråklig prøve på flere språk (Sunil Loona - SEFS) 2.-5-kl.
- Punktene på vedlegg nr.2. Kartleggingshjelp kan også være til hjelp ved vurdering av morsmål.

Utover dette blir det opp til den tospråklige læreren å finne fram til kartleggingsredskaper som egner seg på det aktuelle språk, eventuelt oversette noen av de norske prøvene.

2. Gjennomføring av opplæringen

For hvert skoleår må det utarbeides en individuell tilpasset opplæringsplan for elevene. Den må bygge på kartleggingen og den siste evalueringen som er foretatt.

Organisering.

Morsmålsopplæringen må komme *i tillegg* til det vanlige timetallet i grunnskolen. (F-008-03)
Opplæringen kan også gis ved en annen skole.

Tospråklig fagopplæring og særskilt norsk legges til *ordinær skoletid* og helst *parallelt med klassens undervisning*. Tospråklig fagopplæring for elever med samme språkbakgrunn kan samles i grupper på tvers av klassetrinn dersom det er hensiktsmessig.

Tospråklig fagopplæring kan også organiseres som to-lærer i klassen og/eller i enetimer/gruppetimer hvor eleven får faglig støtte på morsmål og norsk. Dette arbeidet må planlegges i nært samarbeid med kontaktlærer/faglærer (grupperinger, ukeplaner, lekseplaner)

Særskiltnorsk kan organiseres som to-lærer, enetimer og i grupper. Opplæring på tvers av klassetrinn vil i noen tilfeller være mulig, særlig i de tilfeller der eleven skal ha opplæring i grunnleggende norsk.

Leksegruppe er for mange elever en verdifull hjelp.

Særskiltnorsk læreren bør ha kompetanse i undervisning av minoritetsspråklige elever.

Opplæringens innhold.

Alle elever må oppmuntres til å være aktive i sin egen språkutvikling ved å spørre når de ikke forstår, lære seg til å bruke hjelpemidler som tospråklige ordbøker, synonymordbøker, ordlister, samt passe vanskelig lestoff.

Det må tilstrebes å få eleven til å delta i organiserte fritidsaktiviteter og i uformelle norske miljøer. Det vil være forskjell på organisering og innhold i undervisningen for:

- Elever som har hatt kontakt med norsk språk i førskolealder og derfor mestrer norske språklyder og grammatikkstrukturer. Disse elevene mangler likevel ofte en del på det begrepsmessige og på den norskkulturelle bakgrunnen.
- Elever som kommer med lite eller ingen kunnskaper i norsk, for eksempel elever som kommer fra asylmottak eller som familieegjenforening. Disse elevene vil ha stort behov for å få et innføringskurs i norsk uttale, grammatikk og grunnleggende begreper.
- Analfabeter i skolealder må få muntlig opplæring på morsmålet til de behersker norsk tilstrekkelig. Leseopplæringen må gis på morsmål. Særskilt norskopplæring i daglig norsk gis muntlig inntil lesekoden er knekket.

Særskilt norskopplæring.

I de tilfeller undervisningen gis utenfor klassen bør det tilstrebes å bruke det samme tema som klassen for øvrig så langt det lar seg gjøre. Det er også viktig å gi elevene påfyll av kulturell og samfunnsmessig art som gjør det lettere å forstå det som skjer i skolehverdagen og i det norske samfunnet. Mange elever som snakker et annet språk hjemme kan mangle elementære dagligdagse begreper på norsk, mens skolespråket kan være mer utviklet. Språklige metaforer er viktig å forklare for de er ofte kulturelt betinget. Grammatikkstrukturer og uttale er særlig viktig for de elever som kommer til landet i løpet av skoletiden. Også særskiltnorsk læreren må ta ansvar for å utvikle elevens fagspråk, spesielt for de elever som ikke lenger har tospråklig fagopplæring.

Morsmålsundervisning.

I de fleste tilfeller vil det bare være aktuelt å gi begynneropplæring i lesing på morsmålet. Dette gjelder på småskoletrinnet og for eldre elever som kommer hit som analfabeter.

Tospråklig fagopplæring.

Det forutsettes at læreren behersker både norsk og elevens morsmål. Klassens faglærere er de som ser hvor det er mest behov for hjelp. De blir derfor viktige samarbeidspartnere for den tospråklige læreren som skal sørge for at eleven får fagopplæring mens han lærer norsk. Den tospråklige læreren gjør det faglige innholdet forståelig for eleven og setter det inn i en meningsfylt sammenheng. Fag/emner som faller vanskelig bør prioriteres og den tospråklige gjennomgangen bør helst komme i forkant av klasseopplæringen.

Barnetrinnet

Det er en stor fordel om barna har gått i norsk barnehage. For elever som begynner i første klasse vil det være viktig å vurdere hvilket språk som er elevens dominante. Er morsmålet dominant, bør dette velges til å knekke lesekoden. Er eleven tilnærmet like god på begge språk, bør norsk benyttes. Den tospråklige læreren blir svært viktig, og det er nødvendig at vedkommende har kompetanse i leseopplæring. Særlig på dette trinnet er det viktig at ”se-gjøre-si” prinsippet benyttes i språkopplæringen. SFO er for disse elevene en særlig viktig medspiller og må trekkes inn i samarbeidet. For elever på småskoletrinnet er det viktig å utvikle et godt dagligspråk, de grunnleggende begreper og vektlegge ordforråd. Analfabeter på høyere klassetrinn bør også få den første leseopplæring på morsmålet. Det er viktig å være oppmerksom på at mange elever klarer seg bra tidlig på barnetrinnet, men får problemer senere i skoleløpet.

Ungdomstrinnet

I forskriftene gis det valgfrihet med hensyn til om elevene skal følge plan for særskilt norskopplæring eller den ordinære planen for norskfaget. Skolens kartlegging gir

holdepunkter, men elevens og foreldrenes valg er avgjørende. Det må informeres om at disse to planene er likeverdige når det gjelder inntak til videregående skole.

For denne gruppen er det viktig at de har mulighet for tospråklig opplæring slik at de får en best mulig norsk- og fagkompetanse til å møte kravene i videregående skole hvor frafallsprosenten har vært høy for minoritetsspråklige elever.

I følge forskriften til Opplæringslova § 8-1 gis det fritak for opplæring og vurdering i *sidemål* i grunnskolen for elever som får særskilt språkopplæring, og elever med annet morsmål enn norsk har i alle tilfelle rett til fritak for vurdering i norsk sidemål.

L97 gir mulighet for faget *tilvalg morsmål fordypning*. Det gis stor valgfrihet i arbeidsmåter (f.eks. IKT), men skolen vil ikke få tilført ekstra ressurser til dette.

Minoritetsspråklige elever med spesielle behov

Lærevansker forekommer i denne elevgruppen med samme hyppighet som blant de øvrige elevene. Det viktig at ikke alle vansker og svake prestasjoner tilskrives den minoritetsspråklige og fremmedkulturelle bakgrunnen. Vanlige vansker med å uttrykke seg, vegring mot å delta aktivt, vansker med å ta instruksjon og svake prøveresultater kan lett forveksles med lærevansker. For å kartlegge dette er det nødvendig å ha kunnskap om både lærevansker, mellomspråkutvikling (del av språkutviklingen på andrespråket) og aktuell kulturbakgrunn. Videre er et samarbeid med den tospråklige læreren viktig. Kommunen har begrenset erfaring med lærevansker og minoritetsspråklige. Torshov kompetansesenter har spesialisert seg på minoritetsspråklige elever med spesielle behov, og kan i enkelt saker bistå kommunen med utredning og veiledning av sammensatte lærevansker. PPT henviser.

Minoritetsspråklige elever med lærevansker har rett til spesialundervisning etter §5-1 i tillegg til særskilt norskopplæring etter § 2-8.

3. Internasjonalisering

Integreringsprinsippet forutsetter at begge parter tilpasser seg og nyttegjør seg hverandres ressurser. Det er derfor viktig at de minoritetsspråklige elevenes språk og kulturkunnskaper framheves som en positiv ressurs disse elevene kan være stolte av (språkopplæring, nasjonale og religiøse festdager m.m.) . På hvert av de tre hovedtrinnene bør det planlegges minst ett tema/prosjekt som gir kunnskap om de minoritetsspråklige elevenes kulturbakgrunn. Her er de tospråklige lærerne og foreldrene viktige ressurser og nyttige medspillere.

4. Foreldresamarbeid

Denne foreldregruppen har et større behov for informasjon enn øvrige foreldre. Det er viktig at skolen tar initiativ til samarbeidet. Det er ofte mødre som har det daglige ansvaret for barna. Det er derfor viktig at de inviteres spesielt. Hvis nødvendig, må det skaffes tolk.

Det kan være en idé å skaffe individuelle kontakter blant de norske foreldrene i klassen som kan utfylle og gjenta skolens informasjon. Informasjon om norsk skole på ulike språk kan skaffes fra FUG (Foreldreutvalget for grunnskolen); albansk, arabisk, bosnisk, kurdisk, somali, spansk, tyrkisk.

5. Prosedyrer og rutiner

For å sikre likeverdighet i opplæringen er det nødvendig å legge faste rutiner for arbeidet. Rektor har ansvar for å gjøre enkeltvedtak for hvert skoleår. Dette må basere seg på en faglig vurdering av hver enkelt elev.

Utgangspunktet er kartleggingen som gjøres ved skoleårets begynnelse eller så snart eleven er kommet til skolen. Denne danner grunnlag for en opplæringsplan for skoleåret og krever regelmessig evaluering. De foresatte er de formelle søkere av tilleggsressursene og må derfor være med underveis i prosessen.

6. Læremidler og litteraturliste

Læremidler:

- An-Magritt Hauge: "Snakk om det" materiellpakke for 1.-4.trinn. Cappelen forlag.
- An-Magritt Hauge: "Leseboka vår" 1.-4.klasse. Cappelen forlag.
- Alver/Berggren/Tenfjord: "Ta ordet" 1,2 og 3. Arbeidsbok 1,2 og 3. (5.-7.kl.) Cappelen forlag.
- Hasle/Strand: "Kjærlighet og kritt". Skjønnlitterære tekster for ungdomstrinnet.
- Hasle/Strand: "Perler med penn" Tekstsamling for ungdomstrinnet. Lærerveiledning og to arbeidshefter. Cappelen.
- Hvenekilde: Eventyr fra 17 land. Arbeidsbok.
- Kirsti Mac Donald: Grammatikk i praksis. Hefte A og B. Cappelen. Fra 4.kl.
- Se også <http://noa.cappelen.no/> (Nettsted for lærere i norsk som andrespråk.)

Litteratur for læreren:

- Veiledning L97. Tospråklig opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen. Utdannings- og forskningsdepartementet.
- Morsmål for språklige minoriteter. Tilvalg morsmål fordypning. Utdannings- og forskningsdepartementet
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus Utdanningsavdelingen 2003. Kartlegging av minoritetsspråklige elevers språkferdigheter. En veiledning for skoleeier, skolens ledelse og lærer i grunnskolen (lastes ned fra Internett)
- Vurdering av skriftlige elevtekster på 10.trinn i norsk som andrespråk. Et veiledningshefte. Læringscenteret 2001.
- Golden/MacDonald/Ryen: Norsk som fremmedspråk. Universitetsforlaget
- Hvenekilde: Med to språk. Fem kontrastive språkstudier for lærere. Cappelen.
- Foreldrenes deltakelse i elevens læring. Foreldreutvalget for grunnskolen. Albansk, arabisk, bosnisk, kurdisk, somali, spansk, tyrkisk.
- [Broer mellom hjem og skole](#). Håndbok om samarbeid mellom minoritetsspråklige foreldre og skolen. Foreldreutvalget for grunnskolen.

DEL III Vedlegg

Vedlegg 1 Skjema for registrering av elevopplysninger

Vedlegg 2 Kartleggingshjelp

Vedlegg 3 Kartleggingsskjema for opplæring av elever som har minoritetsspråklig bakgrunn.

Vedlegg 4 Plan og evaluering for minoritetsspråklige elever (alt. 1)

Vedlegg 5 Plan og evaluering for minoritetsspråklige elever (alt 2)

Vedlegg 6 Rutiner og prosedyrer

Vedlegg: 1

SKJEMA FOR REGISTRERING AV ELEVOPPLYSNINGER

Basisopplysninger om eleven:

Behov for tolk: Ja/Nei

Språk/Dialekt:

Elevens fornavn:

Elevens etternavn:

Født:

Hvor er eleven født:

Familiens bakgrunn:

Hvor er eleven oppvokst/flytتهistorikk:

Før eventuell ankomst til Norge (belastninger, krigsopplevelser, stimuleringsmiljø, kontinuitet)*

Etter eventuell ankomst til Norge (tid i mottak, flyttinger/lengde på ulike opphold, kontinuitet) Nåværende situasjon (bl.a. bosituasjon, arbeid)

*) Spørsmålet er kun relevant for de elevene som ikke er født i Norge.

Foreldrenes nasjonalitet:

Mor:

Far:

Språkbruk:

Foreldrenes morsmål (dialekt):

Mor:

Far:

Er dette/disse språkene et skriftspråk?

Hvilke/t språk benytter familien i kommunikasjon med barnet:

Far: Minoritetsspråk:	Norsk:	Annet språk
Mor: Minoritetsspråk:	Norsk:	Annet språk
Søsken: Minoritetsspråk	Norsk:	Annet språk

Hvilket språk benytter barnet i kommunikasjon:

Far: Minoritetsspråk:	Norsk:	Annet språk
Mor: Minoritetsspråk:	Norsk:	Annet språk
Søsken: Minoritetsspråk:	Norsk:	Annet språk
Venner: Minoritetsspråk:	Norsk:	Annet språk

I hvilken alder kom barnet i kontakt med norsk språkbruk?

I hvilken sammenheng har barnet brukt norsk?

Barnehage:	Antall år
Med venner ute:	Antall år:
Hjemme:	Antall år:
I organiserte barneaktiviteter	Antall år:

Hvilket språk vurderes som barnets dominante?

Minoritetsspråklig elev

Basisopplysninger om elevens skolegang:

Elevens alder ved skolestart:

Hvilken skolegang har eleven hatt:

Offentlig skole/privat.

Koranskole/Annen undervisning

Meldes det om at eleven har hatt behov for særskilt tilrettelegging tidligere ved skole i hjemlandet eller i Norge:

Tilpasning av undervisning innenfor skolens rammer: (når/hva/omfang/hvorfor)

Spesialundervisning:

Tospråklig opplæring:

Har eleven hatt noen opphold i sin skolegang i Norge eller eventuelt i hjemlandet?:

Hvor mange timer skolegang har eleven hatt daglig:

Fikk eleven undervisning på sitt morsmål i hjemlandet?*

Hvilke fag har eleven hatt:

Eget språk:	matematikk:	historie:	geografi:	Andre språk.:
samfunnsfag.:	religion.:	gym.:	forming.:	biologi:
fys/kjemi.:	musikk:	Annet:		

Hadde eleven påbegynt lese- og skriveopplæringen ved tidligere skole, eventuelt i hjemlandet?

Foreldrenes og lærerens vurdering av elevens lese- og skriveferdigheter:

Er det noe foreldrene synes barnet er spesielt god til?

Er det noe foreldrene synes barnet har vansker med?

Barnets utvikling:

Spesielle forhold ved barnets utvikling som kan være av betydning for skolens forståelse av barnet (helsemessig, sosialt, språklig, motorikk)?

Utarbeidet av:

Mona Nordgren og **Ann** Ragnhild Aasprong, Torshov kompetansesenter 2002

Vedlegg: 2 **Kartleggingshjelp**

KOMMUNIKASJON/SAMTALE

- Forstår mottaker det eleven sier? Sikrer eleven seg at han/hun blir forstått? Tar eleven kontakt med andre verbalt? Tar andre kontakt med eleven? Har eleven venner?
- Kan eleven verbalt gi uttrykk for tanker, følelser, idéer? Kan eleven uttrykke dette i flerordsetninger?
- Har eleven tilpasset språk til ulike situasjoner?
- Kan eleven gi uttrykk for behov for hjelp i skolearbeidet? Kan eleven gi uttrykk for faglige kunnskaper?

FORTELENDE SPRÅK

- Kan eleven fortelle om noe som skjer her og nå? Kan eleven gjenfortelle en historie?
- Kan eleven sammenhengende og med en rød tråd fortelle noe han/hun har opplevd? Liker eleven å fortelle?
- Må eleven ha støtte av lærer/andre for å formulere seg? Hvor mye? ("stillasbygging")
- Kan eleven snakke om faglige tema? Gi uttrykk for egne meninger?

UTTALE (Kassettspiller er til uvurderlig hjelp)

- Må man kjenne eleven godt for å forstå hva han/hun sier?
- Mestrer eleven det norske lydsystemet (fonemene)? Kort/lang vokal?
- Kan eleven korrigere feil uttale? Har eleven norsk setningsmelodi?
- Mulige hørselsvansker

SKRIVE

- Tekstbinding og kommunikasjon
- Kan eleven alle bokstavene (grafemene)? Kan eleven skrive enkeltord? Formulere enkle setninger?
- Kan eleven skrive om det som skjer her og nå? Om dagligdagse hendelser som har skjedd? Gjenfortelle en tekst som er gjennomgått?
- Kan eleven skrive om et faglig tema? Liker eleven å skrive?

ORDFORRÅD OG BEGREPER (SEMANTIKK)

- Har eleven aldersadekvat ordforråd på norsk? Har eleven aldersadekvat skolefaglig ordforråd og begreper på norsk? Mestrer eleven relasjonsbegreper?
- Har eleven aldersadekvat ordforråd på morsmålet?
- Har eleven grunnleggende begreper i ulike fag som f.eks. matematikk og samfunnsfag?

SPRÅKETS FORM

ORDBØYNING (MORFOLOGI)

- Substantivens entalls- og flertallsendelser
- Gradbøyning av adjektiv
- Skille mellom nåtid og fortid av verbet
- Funksjonsord (preposisjoner, pronomen, konjunksjoner, pronomen. hjelpeverb)
- Bindeord (konjunksjoner; eller, men, og, for, fordi, at)
- Ulike pronomen
- Preposisjoner

LYDSYSTEMET (FONOLOGI)

- Hvilke språklyder (fonemer) mestrer eleven? Hvilke er problematiske?
- Artikulasjonsvansker – sammenlign med morsmålet-
- Konsentrasjon

ORDSTILLING (SYNTAKS)

- kan eleven formulere en fortellende setning
- binde sammen setninger
- formulere et spørsmål
- forme nektende setninger
- beherske leddsetninger
- har eleven normal setningsbygning på morsmålet
- er det stor forskjell på ordstillingen i morsmålet/norsk (norsk=Subjekt-Verb-Objekt)

LYTTE

Passivt ordforråd er av betydning

- forstår eleven muntlig beskjed
- kan eleven gjengi hovedpoenget i en fortelling
- kan eleven gjenfortelle en historie med flere poeng
- har eleven utbytte av muntlig gjennomgang av fagstoff

LESE

Avkoding + tekstforståelse + refleksjon

- mestrer eleven alle fonemene (språklydene)
- mestrer eleven alle grafemene (bokstavene)
- kan eleven avkode (koble bokstav og lyd)
- lese enkeltord
- lese enkle setninger
- lese tekster
- er ordforrådet tilstrekkelig til å forstå meningsbærende ord
- forutforståelse og bakgrunnskunnskap om det som leses
- nyttegjøring av konteksten
- gjengi hovedpoenget i teksten
- svare på spørsmål til tekstens innhold
- bruke informasjonen i teksten til drøfting av et faglig tema
- trekke kunnskap av det som står mellom linjene
- aldersadekvate ord og begreper på morsmålet
- liker eleven å lese – bruker eleven biblioteket

Mange av disse punktene krever situasjonsobservasjon, men en del tester vurdert på fritt grunnlag kan være til nytte:

For hele klassen:

- Carlstens prøve – elever som viser svake resultater har ikke nødvendigvis dårlig leseferdighet.
- NLS prøver 2. og 7. kl.
- Fagprøver i klassen (særlig u-trinnet)
- Fri skriving av tekster – analyse av mellomspråk

Individuell bruk:

- NLS prøver i lesing og skriving på morsmålet for 2. og 3. klasse. (vietnamesisk, somali, albansk, urdu.) – kan brukes diagnostisk på eldre elever. Gjennomføres av morsmållærer/norsk lærer i samarbeid
- Colorcards – billedkort til utprøving av ordforråd på mange områder, syntaks og grammatikk.
- Aston Index – deltest ordforråd
- ITPA (Grammatic closure, Verbal expression)
- Lydbånd opptak av lesing og samtale for vurdering av uttale og muntlig språk.
- Lukediktater (cloze-test)
- Muntlig - samtale – fortelling - gjenfortelling
- Mappedvurdering
- Arbeidsprøven fra Bredtvedt (delprøver)

Vedlegg: 4

Plan og evaluering for minoritetsspråklige elever

Plan skal lages hvert år innen 1.oktober. Evaluering av opplæringen innen 1.juni.

Denne planen gjelder for skoleåret 200_/200_

Navn:

Født:

Basisgruppe:

Foresatte:

Adresse:

Eleven har følgende opplæring inneværende skoleår 200_/0_:

Særskilt norskopplæring:

Tospråklig fagopplæring:

Morsmålsopplæring:

1. SÆRSKILT NORSK (m/eventuell fagopplæring)

Mål/ tiltak/ hjelpemidler:

Organisering:

Tester/prøver tatt i perioden:

- * Tale/begreper
- * Uttale
- * Lytte
- * Lese
- * Skrive

Evaluering

2. TOSPRÅKLIG FAGOPPLÆRING (m/morsmålslærer)

Mål/ tiltak/ hjelpemidler:

Organisering:

Tester/prøver tatt i perioden:

- * Matematikk
- * Engelsk
- * Natur-& Miljøfag
- * Geografi, samfunnsfag, historie, KRL, tema

Evaluering:

3. MORSMÅLSOPPLÆRING

Mål/tiltak/ hjelpemidler:

Organisering:

Tester tatt i perioden:

- * Tale
- * Uttale
- * Lytte
- * Lese
- * Skrive

Evaluering:

4. ANNET (kulturelle forhold, sosial tilpassning, lekser, lek, fritid, SFO m.m)

Hva kan foreldre/foresatte spesielt ta seg av i forbindelse med opplæringen (morsmål, stimulere til lek og samvær med norskspråklige, m.m)

Evaluering:

Skole: _____ dato: _____
Kontaktlærer:sign.....
Morsmålslærer:sign.....
Lærer særskiltnorsk:..... sign.....

Planen er gjennomgått med foresatte dato

.....
Foresattes underskrift

Individuell opplæringsplan for skoleåret:

.....

Elevens navn:

Født:

Nasjonalitet:

Morsmål:

Skole:

Klasse:

Eleven er tildelt: - særskilt norsk:

- tospråklig fagopplæring:

Time	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
1					
2					
3					
4					
5					
6					

Elevens kontaktlærer:

Elevens særskilt-norsklærer:

Elevens morsmåslærer:

Kartlegging

Hva kan eleven på norsk:

(Se: Kartleggingshjelp ”Plan for minoritetsspråklige elever” side 12 -15)

1. Muntlig kommunikasjon:

2. Skriftlig kommunikasjon:

3. Ordforråd/begreper:

4. Grammatikk:

5. Sosial tilpasning:

Opplæringsplan for høsthalvåret 2006

Mål (juni 2006)	Tiltak	Evaluering (nov.2006)
Muntlig kommunikasjon:		
Skriftlig kommunikasjon:		
Ordforråd/begreper:		
Grammatikk:		
Sosial tilpasning:		
_____	_____	_____
Andre fag:		

Kontaktlærer:

Lærer:

Opplæringsplan for vårhalvåret 2007

Mål (november 2006)	Tiltak	Evaluering (juni 2007)
Muntlig kommunikasjon		
Skriftlig kommunikasjon		
Ordforråd/begreper		
Grammatikk		
Sosial tilpasning		
Andre fag:		

Kontaktlærer:

Lærer:

Vedlegg: 6

Rutiner og prosedyrer for minoritetsspråklige elever.

Skjema for registrering av elevopplysninger ”Vedlegg 1”, fylles ut for nye 1.klassinger før 15.mai av inspektør og koordinator i samarbeid med foresatte. For elever som kommer til senere, fylles dette ut under inntakssamtalen.

Årlige rutiner.

- **Fra skolestart** gjør alle elevens lærere observasjoner og evt. tar tester/prøver. Særskiltnorsklæreren er ansvarlig for å vurdere nivået i norsk og tospråklig lærer vurderer nivået i morsmål. De øvrige lærerne tar stilling til hvordan eleven greier seg i de enkelte fag. Kontaktlærer vurderer det sosiale og samordner informasjonene.
- **September:** Inspektør og koordinator / særskilt norsklærer setter opp en møteplan for kontaktlærer, særskiltnorsklærer og ev tospråklig lærer.

På grunnlag av siste kartleggingen (1., 2., 5. og 8.trinn) og siste års evaluering møtes kontaktlærer, særskiltnorsklærer og koordinator utarbeides det en plan for eleven. Særskiltnorsklæreren er ansvarlig for at planen føres inn på skjemaene. Vedlegg 4 eller 5.

- **Oktober:** Planen gjennomgås i høstkonferansen og foresatte beholder et eksemplar. Den andre leveres kontoret.
- **Innen 15.mars** skal det foreligge en vurdering på hvorvidt det skal tilbys timer for kommende skoleår (særskilt norskopplæring, tospråklig fagopplæring, morsmålsopplæring)
- **1.april:** Rektors vedtak foreligger og sendes foresatte som har tre ukers klagefrist.
- **15.juni:** Frist for evaluering av årets undervisning. Føres på samme skjema som planen. (Husk at denne danner grunnlag for neste års plan!) Denne leveres på kontoret, som sender den hjem til foresatte.